

Az őskortól Nagy-Budapestig

Milyen lesz a Várban a Budapesti Történeti Múzeum?

Az újjáépülő Budavári Palota legdélibb, úgynevezett E-szárnyában jelölték ki a Budapesti Történeti Múzeum új otthonát. Mint a többi, itt berendezkedő kulturális intézménynek, a Budapesti Történeti Múzeumnak is tág lehetősége nyílik, hogy a palota falai között megújítva, gazdag gyűjteményének az eddiginél sokkal bővebb anyagát tárja a közönség elé.

A Magyar Nemzet munkatársa beszélgetett Tarjányi Sándorral, a múzeum főigazgatójával. Érdekes részleteket mondott el a Budapesti Történeti Múzeum átköltöztetésének és berendezkedésének teréről. A palota déli szárnyának egész tömbje és a körülötte levő feltárt romterület összefüggő képet nyújt majd a látogatóknak fővárosunk és környékének történeti fejlődéséről.

Történelem a pincében

A Budapesti Történeti Múzeum új otthonában már a pincében kezdődik a történelmi emlékek hosszú sorozata. Az épület pincészetében vannak az elmúlt években feltárt épületmaradványok, a középkori objektumok, amelyeket restauráltak. Itt van az egykori hatalmas méretű, gótkülső lovagterem, az István-torony megmaradt alsó része, a Zsigmond-kápolna, az úgynevezett Király-pince és egymás mellett sorakoznak a dongaboltozatos helyiségek. A teljes feltárás összefüggően körbe járható, s miután fedett terület, télen is látogatható a közönség. A palota körül szabad területen is sok érdekes látnivalóval, történelmi emlékekkel fogunk találkozni. A múzeum oltalma alá tartozik majd a Buzogány-torony, a Mátyás-kút, a kazamaták, a gyilokjárók és más épületmaradványok, amelyeket az elmúlt években szabadítottak ki a rájuk temetett földréteg alól. Ezeket a középkori emlékeket romkertbe ágyazva mutatják be.

De nem csupán régi falakat láthatunk majd a történeti múzeum látogatói, hanem korabeli eredeti tárgyakat is. A helyiségekben főleg olyan emléktárgyakat helyeznek el, amelyek erről a területről származnak. A Domonkos-toronyból, a Mátyás-templomból síremlékeket, a környéken talált feliratok köveket, faragott oszlopokat állítanak ki. Az újjáépített palotában berendezkedő történeti múzeum földszintjén és első emeletén lesz az összefoglaló várostörténeti kiállítás, amely a legrégibb időktől, az őskorszaktól mutatja be a terület fejlődési folyamatát. Az utolsó anyag, ami kiállításra kerül, 1950-ből származik, mert ekkor jött létre a mai Nagy-Budapest, ekkortól számítódik a szocialista főváros megteremtése.

A történeti múzeum földszintjén őskori anyag vezet be a látogatót a történeti folyamat megismerésébe. Itt kerülnek kiállításra azok az értékes, sok tekintetben egyedülálló leletek, amelyek a békásmegyéri bronz- és vaskori temetőből, a tabáni, és a gel-

lérthegy kelta és eraviszkusz lakótelepek feltárásából kerültek elő. Ezeket a ritka leleteket eddig helyhiányában nem tudták a közönségnek bemutatni. Békásmegyeren és Erden most is folynak ásások. Erden fedezték fel az időszámításunk előtti 90 ezer éves kultúra jeleit. A leletek egy részét bemutatják. A földszinti termekben kerül kiállításra a római hódítás időszakának emlékegyéből. Az Aquincumi Múzeumból áthoznak néhány érdekes kiállítási tárgyat, amellyel azonban az őbudai múzeum nem lesz szegényebb és az átrendezés nem csökkenti majd a többi római kori település emléktárának jelentőségét és értékét sem.

Külön csoportban kerülnek bemutatásra a honfoglalás kori, a hun, avar, avar-szláv emlékek, amelyekből, sajnos, elég kevéssel rendelkezünk. Ugyancsak a földszinten állítják ki a török hódoltság időszakig a történeti tárgyakat.

Magyar emlékek a nagyvilágban

Gazdag és széles körű kiállítási anyag szól Pest, Buda és Óbuda történetéről. Pest neve először 1066-ban tűnt fel okleveleken. Ilyen ősi oklevelek, metszetek, krónikák, miniatűrök, kerülnek kiállításra. A Budapesti Történeti Múzeum adatai szerint több külföldi múzeumban őriznek olyan történeti emléktárgyakat, amelyek fővárosunkból valók és ajándékozás vagy hadicselvények következményeként kerültek külföldre. Bécsben például Zsigmond- és Mátyás-korabeli emlékeket, Párizsban Szent László kardját és Árpád-kori ereklyéket, Isztambulban Mátyás király palotájának hat kandeláberét őrzik. Felmerült az a terv, hogy ezeket a történeti emlékeket visszazerezzük és ez esetben a történeti múzeum új otthonában kerülnek bemutatásra. Itt szeretnének helyet biztosítani a Mátyás-kálváriának, amely most az esztergomi Keresztény Múzeumban van.

Az újkori rész, tehát a főváros 1686 utáni történetének bemutatására, a múzeum egész első emeletét foglalják el. Az itt elhelyezésre kerülő kiállítási anyag érzékelteti majd a három város fejlődését, a városi kultúra kialakulását, több korcsoportra osztva. A fő témakörük a következő. Az 1684., 1686. évi ostrom és a felszabadulás európai visszhangja. A felszabadulást követő első évek városképei. A város topográfiai viszonyai 1686—1703 között. A felszabadult város történeti, gazdasági, társadalmi, igazgatási kérdéseinek bemutatása. A kiállítási anyag utal majd 1703—1790 között a város népességének növekedésére, differenciálódására, a céhes ipar, a manufaktúrák korszakára, a kereskedelem, a mezőgazdaság szerepére, a peremterületek betelepülésére. Bemutatják a város XVIII. századi történetének jellemző tárgyi dokumentumait, bútorokat, képzőművészeti, ipari és iparművészeti tárgyakat. Az egyes kor-

szakok öltözködése, lakásberendezése, használati tárgyainak bemutatása is helyet kap az újjászülötő történeti múzeum kiállításán.

A forradalmi Pest

Bemutatják Pest szerepét az 1848—49-es forradalom, a szabadságharc korszakában. A szabadságharc utáni korszak három jelentős kérdése kap helyet majd a kiállításban: a politikai elnyomás, a főváros gazdasági jelentőségének növekedése, valamint a kiegyezés és a koronázás és ezek mellett a város topográfiai és városképi fejlődésének anyaga.

A következő korcsoport 1867—1918 közötti időszakra vonatkozó történeti anyagot ölel fel. E korszakból bemutatják a városkép, az ipar, a közlekedés, a kereskedelem, a hitelügy fejlődését dokumentáló anyagot. Helyet kap a polgári életforma és kultúra, a várospolitika, a munkásmozgalom helyzete. A millenáris évek Budapestje, a kapitalista nagyváros képe és hangulata elevenedik meg a kiállítás egy másik érdekes csoportosításában. A század eleji Budapest, mint a forradalmi válság érlelődésének központja mutatkozik be. A három város egyesülésétől a századfordulóig megháromszorozódott a főváros lakossága. Ennek a korszaknak az építkezései döntően befolyásolták a mai Budapest arculatának kialakulását. Egy másik csoportban a Horthy-korszak dokumentumai kerülnek kiállításra. Az utolsó szakasz 1950-ig bezáróan a felszabadulás utáni új élet kibontakozásáról számol majd be.

A többi múzeum sorsa

A Budapesti Történeti Múzeumnak a Budavári Palotába történő átköltöztetése bizonyos mértékben érinti a Kiscelli-kastélyban levő múzeumot. Az az elgondolás ugyanis, hogy innen a várostörténeti anyagot átviszik a palotába, a kastélymúzeumot pedig értékes, új gyűjteményekkel egészítik ki. Itt szabadtéri képzőművészeti múzeumot is fognak létesíteni, ahol elhelyezik a közterületről elkerült, de művészi és műtörténeti értékkel bíró szobrokat, terjedelmesebb, helyigényes képzőművészeti alkotásokat.

A Szentháromság utca 2. számú épület, az egykori budai városháza, amely jelenleg a Budapesti Történeti Múzeumé, továbbra is régi rendeltetését tölti majd be. Ide helyezik át a Károlyi-palotából a múzeum régészeti osztályát és öt-hat teremben időszakonként vándorkiállításokat, évfordulós emlékkiállításokat rendeznek és itt mutatják majd be az új szerzeményeket, az új feltárások eredményeit.

Még a történeti múzeum legközelebbi tervei között említjük meg, hogy az Erzsébet-híd elkészülte után rendeznek a Március 15 téri földalatti múzeumot. A pesti Cast-rum egyik sarokbástyájának maradványait konzerválták eredeti helyén és az építkezések befejeztével szükség lesz a földalatti múzeum átrendezésére.

Gárdonyi Jenő